

VIII.
DRUGI VATIKANSKI SABOR
PAVAO
BISKUP SLUGA SLUGU BOŽJIH
ZAJEDNO S OCIMA SVETOGA SABORA
NA TRAJAN SPOMEN

DEKLARACIJA »DIGNITATIS HUMANAЕ«
o vjerskoj slobodi
(7. 12. 1965.)

O PRAVU OSOBE I ZAJEDNICA
NA DRUŠTVENU I GRAĐANSKU
SLOBODU U VJERSKOJ STVARI

UVOD

1. Dostojanstvo ljudske osobe u ovo naše doba iz dana u dan sve više prodire u svijest ljudi,¹ i raste broj onih koji zahtijevaju da ljudi mogu imati i služiti se vlastitom odlukom i odgovornom slobodom u svom djelovanju, ne pod pritiskom, nego svjesni svoje dužnosti. Isto tako zahtijevaju da se javnoj vlasti postave pravne granice kako se ne bi previše sužavala područja časne slobode bilo da se radi o pojedincu ili zajednicama. Ta se potreba slobode u ljudskom društvu najviše odnosi na dobra ljudskoga duha, u prvom redu na ono što se tiče slobodnog ispovijedanja religije u društvenoj zajednici. Pažljivo prosuđujući ove težnje duha i nastojeći objasniti koliko su u skladu s istinom i pravdom, ovaj Vatikanski sabor ispituje svetu predaju i nauku Crkve iz kojih iznosi novo u stalnom skladu sa starim.

¹ Usp. IVAN XXIII., Enc. pis. *Pacem in terris*, 11. travnja 1963.: AAS 55 (1963) 279; *ondje*, 265; PIO XII., *Nuntius radiophonicus*, 24. prosinca 1944.: AAS 37 (1945) 14.

Stoga ponajprije izjavljuje Sveti Sabor da je sam Bog objavio ljudskom rodu put po kojemu se - Njemu služeći - ljudi mogu u Kristu spasiti i posvetiti. Vjerujemo da ta jedina prava religija postoji u katoličkoj i apostolskoj Crkvi kojoj je Gospodin Isus povjerio zadaću da je raširi među sve ljude, kad je rekao apostolima: »Idite dakle i naučavajte sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga, učeci ih da drže sve što god sam vam zapovjedio« (Mt 28, 19-20). A svi su ljudi dužni istinu, osobito u onome što se odnosi na Boga i njegovu Crkvu, tražiti i, pošto je poznaju, prihvatiti je i ostati joj vjerni.

Isto tako izjavljuje Sveti Sabor da te dužnosti pogađaju i vežu ljudsku savjest, i da se istina ne nameće drugačije nego snagom same istine koja u isti čas i blago i snažno ulazi u dušu. Nadalje, budući da se vjerska sloboda, koju ljudi zahtijevaju za vršenje dužnosti štovanja Boga; odnosi na slobodu od pritiska u građanskom društvu, ostavlja ona netaknutu tradicionalnu katoličku nauku u moralnoj dužnosti ljudi i društva prema pravoj religiji i jedinoj Kristovoj Crkvi. Osim toga, raspravljajući o ovoj vjerskoj slobodi, Sveti Sabor namjerava dalje razviti nauku papa o nepovredivim pravima ljudske osobe i o pravnom uređenju društva.

I. OPĆE NAČELO VJERSKE SLOBODE

Predmet i temelj vjerske slobode

2. Ovaj Vatikanski sabor izjavljuje da ljudska osoba ima pravo na vjersku slobodu. Takva se sloboda sastoji u tome što svi ljudi moraju biti slobodni od pritiska bilo pojedinaca bilo društvenih skupina ili bilo koje ljudske vlasti, i to tako da u vjerskoj stvari nitko ne bude primoravan da radi protiv svoje savjesti ni sprečavan da radi po svojoj savjesti, privatno i javno, bilo sam bilo udružen s drugima, unutar dužnih granica. Osim toga izjavljuje da pravo na vjersku slobodu ima uistinu svoj temelj u samom dostojanstvu ljudske osobe kako je poznamo i iz objavljene Božje riječi i iz samoga razuma.² To pravo ljudske osobe na vjersku slobodu treba tako priznati u pravnom uređenju društva da ono postane građansko

² Usp. IVAN XXIII., Enc. pis. *Pacem in terris*, 11. travnja 1963.: AAS 55 (1963) 260-261; PIO XII. *Nuntius radiophonicus*, 24. pros. 1942.: AAS 35 (1943) 19; PIO XI., Enc. pis. *Mit brennender Sorge*, 14. ožuj. 1937.: AAS 29 (1937) 160; LAV XIII., Enc. pis. *Libertas praestantissimum*, 20. lipnja 1888.: Acta Leonis XIII, 8 (1888) 237-238.

pravo.

Po svom su dostojanstvu svi ljudi, jer su osobe, to, jest obdareni razumom i slobodnom voljom, i po tome osobnom odgovornošću, gonjeni vlastitom naravi i vezani moralnom obavezom da traže istinu, u prvom redu onu koja se tiče religije. Dužni su također da prionu uz istinu kad je jednom spoznaju i da sav svoj život uređuju prema zahtjevima istine. A toj obavezi ljudi ne mogu udovoljavati, na način koji odgovara njihovoj naravi, ako ne uživaju psihološku slobodu i u isti čas slobodu od izvanjskog pritiska. Ne temelji se dakle pravo na vjersku slobodu na subjektivnom raspoloženju osobe, nego na samoj njezinoj naravi. Zato pravo na tu slobodu ostaje i onima koji ne udovoljavaju obavezi da traže istinu i da uz nju prianjaju; i vršenje toga prava ne može se priječiti dokle god se poštuje pravedni javni poredak.

Vjerska sloboda i odnos čovjeka prema Bogu

3. Sve je to još očitije onome koji uzima u obzir da je vrhovno pravilo ljudskog života sam božanski zakon, vječni, objektivni i sveopći, po kojemu Bog, po odluci svoje mudrosti i ljubavi, uređuje, ravna i upravlja sav svijet i putove ljudske zajednice. Bog čini čovjeka dionikom toga svoga zakona, tako da čovjek, po sretnom rasporedu božanske providnosti, može sve više i više prihvaćati nepromjenljivu istinu.³ Stoga svatko ima dužnost a po tom i pravo da traži istinu u vjerskoj stvari, da sebi upotrijebivši prikladna sredstva, razborito izgradi ispravne i istinite sudove savjesti.

A istinu treba tražiti na način svojstven dostojanstvu ljudske osobe i njezinoj društvenoj naravi, naime slobodnim istraživanjem, uz pomoć učiteljstva ili obuke, izmjene mišljenja i dijaloga po kojima jedni drugima izlažu istinu koju su našli ili misle da su našli, da bi se međusobno pomagali u traženju istine; a uz spoznatu istinu treba da čvrsto prionu osobnim pristankom.

A naredbe božanskog zakona čovjek prima i prihvaća posredstvom svoje savjesti; nju mora vjerno slijediti u svemu svome djelovanju, da dođe do Boga, svoga cilja. Ne smije se dakle siliti da radi protiv svoje savjesti, ali se ne smije ni priječiti da radi po svojoj savjesti, osobito u vjerskoj stvari. Ostvarivanje religije, po samoj njezinoj naravi, sastoji se naime ponajprije u unutarnjim dragovoljnim i slobodnim činima kojima čovjek sebe izravno

³ Usp. Sv. TOMA, *Summa theologiae*, I-II, q. 91, a. 1; q. 93, a. 1-2

usmjerava prema Bogu: takve čine ne može čisto ljudska vlast ni naređivati ni zabranjivati.⁴ A sama društvena narav čovjeka traži da čovjek unutarnje vjerske čine izrazi na izvanjski način, da u vjerskoj stvari saobraća s drugima, da svoju religiju ispovijeda na društveni način.

Nepravda se dakle čini ljudskoj osobi i samom poretku od Boga određenom ako se čovjeku uskraćuje slobodno vršenje religije u društvu dok se čuva pravedni javni poredak.

Osim toga, vjerski čini kojima se ljudi privatno i javno po svojem uvjerenju usmjeravaju prema Bogu, po svojoj naravi nadilaze zemaljski i vremeniti red stvari. Stoga građanska vlast, kojoj je svojstven cilj da se brine za vremenito opće dobro, treba doduše da priznaje vjerski život građana i da ga podupire, ali treba reći da ona prekoračuje svoje granice ako si prisvaja pravo da upravlja vjerskim činima ili da ih priječi.

Sloboda vjerskih zajednica

4. Sloboda ili izuzetost od pritiska u vjerskoj stvari koja pripada pojedinim osobama treba da im se priznaje i kad djeluju u zajednici s drugima. Vjerske naime zajednice zahtijeva društvena narav i čovjeka i same religije.

Ovim dakle zajednicama, dokle god se ne vrijeđaju pravedni zahtjevi javnog poretka, pripada po pravu sloboda da sobom upravljaju po vlastitim pravilima, da vrhovno božanstvo štiju javnim kultom, da svoje članove pomažu u vršenju vjerskog života i podržavaju ih poukom, i da promiču one ustanove u kojima bi članovi surađivali u uređivanju vlastitog života prema svojim vjerskim načelima.

Vjerskim zajednicama isto tako pripada pravo da ne budu sprečavane zakonskim sredstvima ili administrativnom akcijom građanske vlasti u odabiranju, odgajanju, imenovanju i premještanju svojih vlastitih službenika, u saobraćaju s vjerskim poglavarima i zajednicama koje se nalaze u drugim krajevima svijeta, u podizanju vjerskih zgrada te u stjecanju i uživanju prikladnih dobara.

Vjerske zajednice imaju također pravo da ne budu smetane da javno naučavaju i očituju svoju vjeru usmeno i pismeno. Ali u širenju vjere i uvođenju vjerskih običaja treba se uvijek uzdržavati od svakog načina djelovanja za koji bi se moglo činiti da odiše pritiskom ili nečasnim ili manje poštenim nagovaranjem, osobito kad se radi o neukima ili siromašnima.

⁴ Usp. IVAN XXIII., Enc. pis. *Pacem in terris*, 11. trav. 1963.: AAS 55 (1963) 270; PAVAO VI., *Nuntiusradiophonicus*, 22. pros. 1964.: AAS 57 (1965) 181-182; Sv. TOMA, *Summa theologica*, I-II, q. 91, a.

Takav način djelovanja treba smatrati zloupotrebom vlastitog prava i povredom prava drugih.

Osim toga vjerska sloboda zahtijeva da vjerske zajednice ne budu sprečavane da slobodno pokazuju posebnu snagu svoje nauke u uređivanju društva i u oživljavanju svake ljudske djelatnosti. Napokon se na društvenoj naravi čovjekovoj i na samoj naravi religije temelji pravo po kojemu se ljudi, potaknuti vlastitim vjerskim osjećajem, slobodno mogu sastajati ili osnivati odgojna, kulturna, karitativna i socijalna društva.

Vjerska sloboda obitelji

5. Svakoj obitelji - budući da je ona društvo koje ima vlastito i iskonsko pravo - pripada pravo da slobodno uređuje svoj vjerski život u kući pod ravnanjem roditelja. A ovima pripada pravo da određuju kakva će se vjerska pouka davati njihovoj djeci, prema vlastitom vjerskom uvjerenju. Stoga građanska vlast mora priznati pravo roditelja da biraju, u istinskoj slobodi, škole ili druga odgojna sredstva, i ne smiju im se zbog ove slobode izbora nametati nepravedni tereti bilo izravno ih neizravno. Osim toga se povređuju prava roditelja ako se djeca prisiljavaju da polaze školska predavanja koja ne odgovaraju vjerskom uvjerenju roditelja, ili ako se nameće jedino takav način odgoja iz kojega se isključuje svako vjersko obrazovanje.

Briga za vjersku slobodu

6. Budući da se opće dobro društva - a to je zbroj onih okolnosti društvenog života koje ljudima omogućuju da potpunije i lakše postignu svoju vlastitu savršenost - u najvećoj mjeri sastoji u zaštiti prava i dužnosti ljudske osobe,⁵ to briga oko prava na vjersku slobodu spada jednako na građane, na društvene skupine, na građanske vlasti, na Crkvu i na druge vjerske zajednice, svima na način koji im je svojstven, već prema njihovoj dužnosti prema općem dobru.

Štititi i promicati nepovrediva prava čovjekova bitno spada u dužnost svake građanske vlasti.⁶ Stoga građanska vlast mora, pravednim zakonima i drugim prikladnim sredstvima, djelotvorno preuzeti zaštitu vjerske slobode svih građana i pružiti povoljne uvjete za gajenje vjerskog života, da građani uistinu mogu vršiti svoja vjerska prava i ispunjavati vjerske dužnosti, a samo društvo da uživa plodove pravde i mira koji proizlaze iz vjernosti ljudi

⁵ Usp. IVAN XXIII., Enc. pis. *Mater et Magistra* 15. svib. 1961.: AAS 53 (1961) 417; Isto, Enc. *Pacem in terris*, 11. trav. 1963.: AAS 55 (1963) 273.

⁶ Usp. IVAN XXIII., Enc. pis. *Pacem in terris*, 11. trav. 1963.: AAS 55 (1963) 273-274; PIO XII., *Nuntius radiophonicus*, 1. lipnja 1942.: AAS 33 (1942) 200.

prema Bogu i njegovoj svetoj volji.⁷

Ako se, uzevši u obzir posebne okolnosti naroda, jednoj vjerskoj zajednici dade posebno građansko priznanje u pravnom poretku države, nužno je da se ujedno svim građanima i vjerskim zajednicama prizna pravo na slobodu u vjerskoj stvari i da se ono poštuje.

Napokon se građanska vlast mora brinuti da se pravna jednakost građana koja i sama pripada općem dobru društva, nikada ne povrijedi bilo otvoreno bilo prikriveno zbog vjerskih razloga, i da se među njima ne čini nikakva diskriminacija.

Odatle slijedi da javnoj vlasti nije dopušteno da građanima silom ili strašenjem ili drugim sredstvima nameće ispovijedanje ili odbacivanje bilo koje religije ili da priječi da tko stupi u vjersku zajednicu ili je napusti. A još se više radi protiv Božje volje i svetih prava osobe i obitelji naroda kad se na bilo koji način primjenjuje sila da se religija uništi ili spriječi bilo u cijelom ljudskom rodu, bilo u nekom kraju, bilo u određenoj skupini.

Granice vjerske slobode

7. Pravo na slobodu u vjerskoj stvari provodi se u ljudskom društvu, zato je služenje tim pravom podvrgnuto nekim pravilima koja ga svode na pravu mjeru.

Kod upotrebe svake slobode treba paziti na moralno načelo osobne i društvene odgovornosti: u vršenju svojih prava pojedini ljudi i društvene skupine vezani su moralnim zakonom da se obaziru i na prava drugih i na svoje dužnosti prema drugima i na opće dobro svih. Sa svima treba postupati po pravdi i čovječnosti.

Osim toga, budući da građansko društvo ima pravo da se brani protiv zloupotreba koje bi se mogle pojaviti pod izlikom vjerske slobode, građanska je vlast u prvom redu dužna da pruži takvu obranu; ali to ne smije raditi samovoljno ili nepravedno u prilog jednoj strani, nego po pravnim normama, koje su u skladu s objektivnim moralnim poretkom, a koje traži djelotvorna zaštita prava za sve građane i za njihovo miroljubivo slaganje, i dovoljna briga oko toga poštenog javnog mira koji se sastoji u sređenom zajedničkom životu u istinskoj pravdi, i dužna zaštita javnog ćudoređa. Sve to sačinjava temeljni dio općeg dobra i ulazi u sklop javnog reda. Uostalom, treba čuvati običaj potpune slobode u društvu, i po tom običaju mora se čovjeku priznati sloboda u najvećoj mjeri i smije se ograničiti samo kada i koliko je nužno.

⁷ Usp. LAV XIII., Enc. pis. *Immortale Dei*, 1. stud. 1885.: AAS 18 (1885) 161.

Odgoj za izvršavanje slobode

8. Ljudi našeg vremena izloženi su svakoj vrsti pritiska i dolaze u opasnost da budu lišeni vlastitog slobodnog suda. Ali s druge strane ima priličan broj onih koji su naoko veoma skloni da pod izlikom slobode zabacuju svaku podložnost i da premalo cijene dužnu poslušnost.

Stoga ovaj Vatikanski sabor potiče sve, a osobito one koji se brinu za odgoj drugih, da nastoje odgojiti ljude koji će, podlažući se moralnom redu, slušati zakonitu vlast i kojima će na srcu biti istinska sloboda; ljude naime koji će vlastitim sudom prosuđivati stvari u svjetlu istine, svoja djelovanja obavljati s osjećajem odgovornosti i nastojati da slijede što god je istinito i pravo, rado surađujući s drugima.

Vjerska dakle sloboda mora služiti i usmjeravati se i na to da ljudi u ispunjavanju svojih vlastitih dužnosti u društvenom životu rade s većom odgovornosti.

II. VJERSKA SLOBODA U SVJETLU OBJAVE

Korijeni vjerske slobode u Objavi

9. Što o čovjekovu pravu na vjersku slobodu izjavljuje ovaj Vatikanski sabor, ima svoj temelj u dostojanstvu osobe, čije je zahtjeve ljudski razum iskustvom kroz stoljeća sve punije upoznao. Štoviše, ta nauka o slobodi ima korijenje u božanskoj Objavi, i zato je kršćani moraju to svetije obdržavati. Iako naime Objava ne govori izričito o pravu na slobodu od izvanjskog pritiska u vjerskoj stvari, ipak otkriva dostojanstvo ljudske osobe u svoj njezinoj širini, pokazuje koliko je Krist cijenio ljudsku slobodu u ispunjavanju dužnosti da se vjeruje Božjoj riječi, i uči nas duhu koji učenici takva Učitelja moraju priznati i slijediti u svemu. Sve to osvjetljuje opća načela na kojima se temelji nauka ove Deklaracije o vjerskoj slobodi. Osobito je vjerska sloboda u društvu u potpunom skladu sa slobodom čina kršćanske vjere.

Sloboda čina vjere

10. Jedno je od osobitih poglavlja katoličke nauke, a koje je sadržano u Božjoj riječi i koje Oci stalno propovijedaju,⁸ da čovjek mora Bogu dragovoljno odgovoriti vjerom; stoga se

⁸ Usp. LAKTANCIJE, *Divinarum Institutionum*, Lib. V, 19: CSEL 19 463-464; PL 6, 614 i 616 (pogl. 20); Sv. AMBROZIJE, *Epistola ad Valentinianum Imp.*, Ep. 21: PL 16, 1005; Sv. AUGUSTIN, *Contra litteras Petiliani* Knjiga II. pogl. 83: CSEL 52, 112; PL 43 315; usp. C. 23, q. 5, c. 33 (izd. Friedberg, stup. 939); Isto, Ep. 23: PL

nikoga ne smije siliti da prihvati vjeru protiv volje.⁹ Jer čin je vjere po samoj svojoj naravi dragovoljan, budući da čovjek, otkupljen po Kristu Spasitelju i po Isusu Kristu pozvan u posinaštvo djece,¹⁰ ne može prionuti uz Boga koji se objavljuje, osim ako, povučen od Oca,¹¹ prinese Bogu razumnu i slobodnu poslušnost vjere. Potpuno je dakle u skladu s prirodom vjere da se u vjerskoj stvari isključi svaka vrsta pritiska sa strane ljudi. I stoga načelo vjerske slobode znatno pridonosi tome da se razvije onakvo stanje stvari u kojem se ljudi mogu nesmetano pozivati kršćanskoj vjeri, nju svojevolumno prihvaćati i u cijelom je načinu života revno ispovijedati.

Postupak Krista i apostola

11. Bog doduše zove ljude da Mu služe u duhu i istini, i zato ih taj poziv veže u savjesti, ali ih ne sili. Bog naime gleda na dostojanstvo ljudske osobe koju je sam stvorio i koja mora biti vođena vlastitom odlukom i uživati slobodu. A to se najviše pokazalo u Isusu Kristu, u kome je Bog savršeno očitovao Sebe i svoje putove. Jer Krist, koji je naš Učitelj i Gospodin,¹² i ujedno blag i ponizan srcem,¹³ strpljivo je pridobivao i pozivao učenike.¹⁴ On je, istina, čudesima podupirao i potvrđivao svoje propovijedanje, ali samo da pobudi i pojača vjeru slušalaca, a ne da na njih vrši pritisak.¹⁵ I nevjeru je slušalaca doduše korio, ali je Bogu ostavljao osvetu za Sudnji dan.¹⁶ Šaljući apostole u svijet rekao im je: »Tko bude vjerovao i pokrstio se, spasit će se; tko ne bude vjerovao osudit će se« (Mk 16,16). A sam je, videći da je s pšenicom posijan kukolj, zapovjedio da se pusti da oboje rastu do žetve koja će biti na koncu svijeta.¹⁷ Nije htio biti politički Mesija i koji vlada silom,¹⁸ nego se volio nazivati Sinom Čovječjim koji je došao »da služi i dade svoj život kao otkupninu za mnoge« (Mk

33, 98; Isto, Ep. 34: PL 33, 132; Isto Ep. 35 PL 33, 135; Sv. GRGUR VELIKI, *Epistola ad Virgilium et Theodorum Episcopos Massiliae Galliarum*, Registrum Epistolarum, I, 45: MGH Ep. 1, p. 72; PL 77, 510-511 (knjig. I, 47); Isto, *Epistola ad Johannem Episcopum Constantinopolitanum*, Registrum Epistolarum, III, 52: MGH Ep 1, 210; PL 77, 649 (knj. III, 53); usp. D. 45, c. 1 (izd. Friedberg, stup.) 1960; Konc. tolet. IV, k. 57: MANSI 10, 633; usp. D. 45, k. 5 (izd. Friedberg, stup. 161-162); KLEMENT III.: X., V, 6, 9: izd. Friedberg, stup. 774; INOCENT III., *Epistola ad Arelatensem Archiepiscopum*, X, III, 42, 3: izd. Friedberg, stup. 646.

⁹ Usp. CIC, kan. 1351; PIO XII., *Allocutio ad Praelatos Auditores caeterosque officiales et administros Tribunalis S. Romanae Rotae*, 6. listop. 1946.: AAS 38 (1946) 394; Isto, Enc. pis. *Mystici Corporis*, 29. lipnja 1943.: AAS (1943) 243.

¹⁰ Usp. Ef 1, 5.

¹¹ Usp. Iv 6, 44.

¹² Usp. Iv 13, 13.

¹³ Usp. Mt 11, 29.

¹⁴ Usp. Mt 11, 28-30; Iv 6, 67-68.

¹⁵ Usp. Mt 9, 28-29; Mk 9, 23-24; 6, 5-6; PAVAO VI., Enc. pis. *Ecclesiam suam*, 6. kolov. 1964.: AAS 56 (1964) 642-643.

¹⁶ Usp. Mt 11, 20-24; Rim 12, 19-20; 2 Sol 1, 8.

¹⁷ Usp. Mt 13, 30. 40-42.

¹⁸ Usp. Mt 4, 8-10; Iv 6, 15.

10,45). Pokazao se savršenim Slugom Božjim,¹⁹ koji »stučene trske neće slomiti, ni stijenja što se dimi neće ugasiti« (Mt 12,20). Građansku je vlast i njezina prava priznavao, naređujući da se porez daje caru; ali je jasno podsjetio da treba štovati veća Božja prava: »Dajte dakle caru carevo, a Bogu Božje« (Mt 22,21). Napokon je dovršujući na križu djelo otkupljenja kojim je imao ljudima pribaviti spasenje i pravu slobodu završio svoju objavu. Dao je naime svjedočanstvo za istinu,²⁰ ali je nije htio silom nametnuti onima koji su se protivili. Kraljevstvo se naime njegovo ne brani udaranjem,²¹ nego se učvršćuje svjedočenjem i slušanjem istine, a raste ljubavlju kojom Krist, na križ podignut ljude privlači k Sebi.²²

Apostoli su, poučeni Kristovom riječi i primjerom, slijedili isti put. Od samih početaka Crkve Kristom učenici su se trudili kako bi obratili ljude da ispovijedaju Krista kao Gospodina, ne prisiljavanjem ni umijećima nedostojnim Evanđelja, nego u prvom redu silom Božje riječi.²³ Hrabro su navješćivali svima odluku Boga Spasitelja »koji hoće da se svi ljudi spase i da dođu do poznavanja istine« (1 Tim 2,4); ali su ujedno poštivali slabe makar bili u zabludi, pokazujući time kako će »svaki od nas dati Bogu račun za sebe« (Rim 14,12)²⁴ i kako je utoliko dužan slušati svoju savjest. Kako je Krist, tako su i apostoli bili uvijek spremni da dadu svjedočanstvo za Božju istinu usuđujući se pred narodom i prvacima obilnije navješćivati »Božju riječ s pouzdanjem« (Dj 4,31).²⁵ Čvrstom su naime vjerom držali da je samo Evanđelje uistinu sila Božja za spasenje svakome koji vjeruje.²⁶ Prezrevši dakle sve »tjelesno oružje«,²⁷ a slijedeći primjer Kristove blagosti i čednosti, propovijedali su Božju riječ potpuno se pouzdavajući u božansku snagu ove riječi da ona može Bogu protivne vlasti skršiti²⁸ a ljude dovesti k vjeri i poslušnosti Kristu.²⁹ Kako je Učitelj, tako su i apostoli priznavali zakonitu građansku vlast: »Nema naime vlasti nego od Boga«, uči Apostol, koji stoga naređuje: »Svaka duša neka bude podložna višim vlastima; ... tko se protivi vlasti, protivi se naredbi Božjoj« (Rim 13,1-2).³⁰ Ali u isti čas nisu se bojali usprotiviti javnoj vlasti koja se protivila svetoj volji Božjoj: »Više se treba pokoravati Bogu nego ljudima« (Dj

¹⁹ Usp. Iz 42, 1-4.

²⁰ Usp. Iv 18, 37.

²¹ Usp. Mt 26, 51-53; Iv 18, 36.

²² Usp. Iv 12, 32.

²³ Usp. 1 Kor 2, 3-5; 1 Sol 2, 3-5.

²⁴ Usp. Rim 14, 1-23; 1 Kor 8, 9-13; 10, 23-33.

²⁵ Usp. Ef 6, 19-20.

²⁶ Usp. Rim 1, 16.

²⁷ Usp. 2 Kor 10, 4; 1 Sol 5, 8-9.

²⁸ Usp. Ef 6, 11-17.

²⁹ Usp. 2 Kor 10, 3-5.

³⁰ Usp. 1 Pt 2, 13-17.

5,29).³¹ Taj su put slijedili bezbrojni mučenici i vjernici u sva vremena i po svem svijetu.

Crkva nasljeđuje Krista i apostole

12. Crkva dakle, vjerna evanđeoskoj istini, slijedi put Krista i Apostola kad načelo vjerske slobode priznaje kao sukladno s čovjekovim dostojanstvom i Božjom objavom, i kad to načelo promiče. Nauku primljenu od Učitelja i od Apostola čuvala je i predavala tijekom vremena. Iako je u životu Božjega naroda, koji je putovao kroz promjenljiva zbivanja ljudske povijesti, bilo katkada postupaka koji su bili manje u skladu s evanđeoskim duhom, čak i protivni njemu, ipak je uvijek ostala nauka Crkve da se nitko ne smije prisiljavati na vjeru.

Evanđeoski je kvasac u ljudskim dušama tako dugo djelovao i mnogo pridonio tome da su ljudi tijekom vremena šire i bolje upoznivali i priznavali dostojanstvo ljudske osobe i da je sazrelo uvjerenje da je u vjerskoj stvari treba čuvati nepovredivu u državi od svakog ljudskog pritiska.

Sloboda Crkve

13. Između onoga što se odnosi na dobro Crkve, štoviše i na blagostanje same zemaljske države, i što svagdje i uvijek treba čuvati i od svake nepravde braniti, svakako je najvažnije to da bi Crkva uživala toliku slobodu koliku zahtijeva briga oko spasa ljudi.³² Ta je naime sloboda sveta, kojom je Jedinorođeni Sin Božji obdario svoju Crkvu stečenu svojom krvlju. Ona je toliko svojstvena Crkvi da oni koji nju napadaju rade protiv Božje volje. Sloboda Crkve je osnovno načelo u odnosima između Crkve i javnih vlasti i cijeloga građanskog poretka.

U ljudskom društvu i pred svakom javnom vlašću Crkva zahtijeva pravo na slobodu, kao duhovna vlast, ustanovljena od Gospodina Krista, i ona ima po božanskoj zapovijedi dužnost da ide po svem svijetu i da propovijeda Evanđelje svakom stvorenju.³³ Crkva jednako zahtijeva slobodu jer je ona i društvo ljudi koji imaju pravo živjeti u građanskom društvu prema propisima kršćanske vjere.³⁴

Pa ako je negdje na snazi vjerska sloboda ne samo riječima proglašena i ne samo zakonima potkrijepljena nego i iskreno u život provedena, tada tek Crkva dobiva stalni pravni

³¹ Usp. Dj. 4, 19-20.

³² Usp. LAV XIII., Pismo *Officio sanctissimo*, 22. pros. 1887.: AAS 20 (1887) 269; Isto, Pismo *Ex litteris*, 7. travnja 1887.: AAS 19 (1887) 465.

³³ Usp. Mk 16, 15; Mt 28, 18-20: PIO XII., Enc. pis. *Summi Pontificatus*, 20. listop. 1939.: AAS 31 (1939) 445-446.

³⁴ Usp. PIO XI., Pismo *Firmissimam constantiam*, 28. ožuj. 1937.: AAS 29 (1937) 196.

i činjenični položaj za nužnu neovisnost u izvršavanju božanskoga poslanstva, neovisnost koju su crkvene vlasti u društvu uporno i sve upornije tražile.³⁵ Ujedno kršćani, kao i drugi ljudi, imaju građansko pravo da ne budu sprečavani da provode svoj život prema svojoj savjesti. Postoji dakle sklad između slobode Crkve i one vjerske slobode koju treba svim ljudima i zajednicama priznati kao pravo i u pravnom je poretku zakonima uglaviti.

Poslanje Crkve

14. Katolička Crkva, da izvrši Zapovijed : « Učite sve narode» (Mt 28,19), mora velikim marom nastojati «da Božja riječ trči i da se proslavi» (2 Sol 3,1). Stoga Crkva vruće moli svoje sinove da se prije svega čine «prošnje, molitve zagovori, zahvale za sve ljude... Ovo je dobro i ugodno pred Spasiteljem našim Bogom, koji hoće da se svi ljudi spase» (1 Tim 2, 1-4).

³⁵ Usp. PIO XII., *Allocutio Ci riesce*, 6. pros. 1953.: AAS 45 (1953) 802.

A kršćani u oblikovanju svoje savjesti treba da brižno paze na svetu i sigurnu nauku Crkve.³⁶ Po Kristovoj je naime volji Katolička Crkva učiteljica istine, i njezina je zadaća da Istinu, koja je Krist, navješćuje i autentično uči, a ujedno da i načela moralnog reda, što proistječu iz same ljudske naravi, svojim ugledom objavljuje i potvrđuje. Osim toga, neka kršćani, pristupajući u mudrosti k onima koji su vam, »u Duhu Svetomu, u ljubavi nehinjenoj, u riječi istine« (2 Kor 6, 6-7), nastoje proširiti svjetlo života sa svim pouzdanjem³⁷ i apostolskom hrabrošću sve do prolijevanja krvi.

Učenik naime ima prema Kristu Učitelju tešku obavezu da istinu od Njega primljenu iz dana u dan sve potpunije upoznaje, vjerno navješćuje, odlučno brani, isključivši sredstva protivna evanđeoskom duhu. Ujedno ga Kristova ljubav goni da se s ljubavlju, mudrošću i strpljivošću odnosi prema ljudima koji su u zabludi ili neznanju s obzirom na vjeru.³⁸ Treba dakle paziti ne samo na obaveze prema Kristu Riječi koja oživljava i koju treba propovijedati, nego i na prava ljudske osobe i na mjeru milosti koju je Bog po Kristu dao čovjeku, koji prima poziv da vjeru dragovoljno prihvati i ispovijeda.

Zaključak

15. Očito je dakle da ljudi današnjega vremena žele da bi mogli slobodno religiju privatno i javno ispovijedati; činjenica je, štoviše, da se vjerska sloboda u mnogim ustavima već deklarira kao građansko pravo i da se međunarodnim ispravama svečano priznaje.³⁹

Ali ima država u kojima, premda se u njihovim ustavima priznaje sloboda vjerskoga kulta, ipak same javne vlasti pokušavaju građane otkloniti od ispovijedanja religije i vjerskim zajednicama učiniti život previše teškim i nesigurnim.

Pozdravljajući radosnom dušom one sretne znakove ovoga vremena, a iznoseći s tugom ove žalosne činjenice, Sveti sabor potiče katolike, a sve ljude moli da veoma pažljivo promotre koliko je potrebna vjerska sloboda osobito u sadašnjem stanju ljudske obitelji.

Očito je naime da svi narodi iz dana u dan postaju sve više jedno, da se ljudi različite kulture i religije među sobom sve tješnje povezuju, i da napokon raste svijest odgovornosti svakog pojedinca. Stoga, da bi se uspostavili i učvrstili miroljubivi odnosi i sloga u ljudskom rodu, traži se da se svagdje na svijetu vjerska sloboda djelotvornom pravnom zaštitom uglavi

³⁶ Usp. PIO XII., *Nuntius radiopbonicus*, 23. ožuj. 1952.: AAS 44 (1952) 270-278.

³⁷ Usp. Dj 4, 29.

³⁸ Usp. IVAN XXIII., Enc. pis. *Pacem in terres*, 11. trav. 1963.: AAS 55 (1963) 299-300.

³⁹ Usp. IVAN XXIII., Enc. pis. *Pacem in terris*, 11. trav. 1963.: AAS 55 (1963) 295-296.

i da se poštuju najuzvišenije dužnosti i prava ljudi da slobodno provode vjerski život u društvu.

Dao Bog i Otac sviju da ljudska obitelj, brižno čuvajući načelo vjerske slobode u društvu, po milosti Kristovoj i sili Duha Svetoga bude dovedena k onoj uzvišenoj i trajnoj »slobodi slave sinova Božjih« (Rim 8, 21).

Sve ovo u cjelini i u pojedinostima što je u ovoj Deklaraciji određeno prihvatiše Oci Svetoga Sabora. I Mi, apostolskom vlašću od Krista nam predanom, sve to zajedno s časnim Ocima u Duhu Svetome odobravamo, odlučujemo i određujemo te zapovijedamo da to što je saborski određeno na slavu Božju bude proglašeno.

U Rimu, kod Sv. Petra, dne. 7. prosinca 1965.

Ja, PAVAO, biskup katoličke Crkve